

Ks. Waldemar Mróz
WSD Siedlce

Liturgia chrztu świętego. Sprawozdanie z Siódmego sympozjum liturgicznego diecezji siedleckiej

Dwudziestego czwartego października 2009 r., przy sanktuarium św. Józefa w Siedlcach, odbyło się Siódme sympozjum liturgiczne diecezji siedleckiej. Inicjatorem sympozjów, głównym organizatorem oraz jednym z prelegentów jest Bp Zbigniew Kiernikowski. Od 2005 r. cykl sympozjów tematycznie jest związany z pierwszym sakramentem wtajemniczenia chrześcijańskiego i podejmuje go w różnych aspektach.

Tematem tegorocznego spotkania była „Liturgia chrztu świętego”, do której przygotowywały zagadnienia poruszane w ubiegłych latach. Celem sympozjum było ukazanie głębi poszczególnych obrzędów sakramentu chrztu. Do udziału zostali zaproszeni przede wszystkim prezbiterzy, zwłaszcza księża dziekani oraz dekanalni referenci liturgiczni, alumni WSD Diecezji Siedleckiej, studenci Instytutu Teologicznego w Siedlcach, świeccy zaangażowani w realizację diecezjalnego programu duszpasterskiego „Chrzest w życiu i misji Kościoła” oraz absolwenci Diecezjalnej Szkoły Liturgicznej.

Sympozjum rozpoczęła modlitwa, której przewodniczył Biskup Siedlecki. Otwarcia dokonał ks. dr Marek Paluszkiewicz – Dyrektor Wydziału Duszpasterskiego Kurii Siedleckiej. W słowie wstępnym ks. Paluszkiewicz wyraził wdzięczność Pasterzowi diecezji za jego troskę o to, „by liturgia była dobrze celebrowana, tak w wymiarze zewnętrznym, jak i wewnętrznym, przez właściwe jej rozumienie i przeżywanie”. Następnie Ksiądz Dyrektor powitał przybyłych gości, a wśród nich w sposób szczególny zaproszonych prelegentów, którymi byli:

- ks. dr hab. Andrzej Kiciński, kierownik katechetyki szczegółowej Instytutu pastoralnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, zaangażowany między innymi w formację katechetów, katechezę dorosłych oraz osób specjalnej troski;
- ks. dr Andrzej Krasowski, wykładowca homiletyki w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, ojciec duchowny Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Lublinie;
- o. Andrzej Bujnowski OP z Wrocławia, grafik, muzyk, historyk sztuki, bizantynista;
- ks. dr hab. Mirosław Mróz, prof. UMK w Toruniu, kierownik zakładu teologii moralnej i katolickiej nauki społecznej, filozof tomista;
- p. Gizela Maria Skop z Carlsbergu, jedna z najbliższych współpracownic sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego, kompozytorka wielu pieśni liturgicznych, w tym także związanych z liturgią chrzcielną.

Temat pierwszego referatu brzmiał: Czas i miejsce chrztu. Ks. dr hab. Andrzej Kiciński przedstawił w nim chrzest jako sakrament związany z Paschą Chrystusa i wskazał na najwłaściwszy czas na udzielanie tego sakramentu, jakim jest Wigilia Paschalna. Prelegent zaznaczył, że paschalny charakter chrztu ukazuje się także wtedy, gdy udziela się go w niedzielę, która jest pamiątką Zmartwychwstania Pana. Ukazał również związek chrztu i Eucharystii, do której chrzest zmierza. Ks. Kiciński podkreślił rolę wspólnoty parafialnej w celebrowaniu pierwszego sakramentu wtajemniczenia chrześcijańskiego. Wspólnotowy charakter chrztu ukazuje się zwłaszcza wtedy, gdy udziela się go wielu dzieciom wspólnie, podczas tej samej Eucharystii. Wspólnota jest najwłaściwszym miejscem dla sprawowania tego sakramentu. Poruszając temat miejsca chrztu, autor przypomniał również, że według prawa jest nim kościół lub kaplica, przy czym dla katechumena dorosłego miejscem chrztu jest jego kościół parafialny, natomiast dzieci chrzci się w kościele parafialnym ich rodziców. Prelegent omówił również rolę obrzędów przyjęcia dziecka, zwracając szczególną uwagę na te elementy, które uwydatniają kościelny charakter tego wydarzenia, jakim jest wprowadzanie do Kościoła jego nowych członków. W podsumowaniu swojego wystąpienia postulował, aby szukać sposobów wprowadzania wspólnoty parafialnej w rozumienie, że chrzest nie jest prywatną sprawą rodziców dziecka, ale całej parafii.

W drugim referacie, zatytułowanym: Wyrzeczenie się zła i wyznanie wiary, ks. dr Andrzej Krasowski poddał analizie jedną, najbardziej rozbudowaną, formułę rytu, w której treści, jak zaznaczył, mieszczą się pozostałe formuły. Zwrócił uwagę na ważność wiary rodziców i chrzestnych. Przypomniał, że zadaniem rodziców jest zapewnienie nowo ochrzczonym ustawicznego rozwoju wiary.

Mówił, co znaczy wyrzekać się zła i szatana w życiu codziennym. Zaznaczył, że nie można wyrzekać się tylko niektórych rzeczy związanych ze złem, ale trzeba wyrzec się wszystkiego, co prowadzi do zła. Próbował też znaleźć odpowiedź na pytanie, co znaczy chlubić się swoją wiarą. Na koniec ks. Krasowski przedstawił Jezusa Chrystusa jako Tego, który do końca wyrzeka się zła i do końca wyznaje wiarę. Dlatego On staje się źródłem dla ochrzczonego, a czerpanie z tego źródła to: słuchanie słowa, z którego rodzi się wiara, Eucharystia i formacja we wspólnocie. Podsumowując swój referat, ks. Andrzej podkreślił jeszcze raz potrzebę formacji we wspólnocie oraz zachęcił do modlitwy za szafarza chrztu oraz do pamiętania daty swojego włączenia do Kościoła.

Kolejny referat zatytułowany: Znak chrztu – zanurzenie, przedstawił Bp Zbigniew Kiernikowski. We wstępie przypomniał, że chrzest, to związanie się z Osobą Jezusa Chrystusa na dobre i na złe. Dlatego konieczne jest to, aby rodzice i chrzestni dobrze zrozumieli, co rzeczywiście dokonuje się we chrzcie.

Wychodząc od wyjaśnienia terminów *bapto*, *baptidzo*, gospodarz spotkania ukazał rozumienie znaku wody w kulturach pogańskich i w Biblii. Następnie przywołał trzy sposoby chrztu:

- wejście do wody, zanurzenie i wyjście;
- wejście do wody i polanie głowy;
- polanie wodą bez wchodzenia do niej.

Wyjaśniając znak zanurzenia, Bp Kiernikowski nawiązał do chrztu Jezusa w Jordanie i podkreślił głęboką symbolikę tego wydarzenia. Zwrócił uwagę, że Jezus przyjął chrzest w najniższym miejscu na ziemi, w miejscu największej depresji – na styku Jordanu z Morzem Martwym. Ma to znaczenie symboliczne. „Jezus wchodzi w depresję człowieka”, powiedział Biskup. I właśnie w tej sytuacji rozlega się głos Ojca: „Ten jest mój Syn umiłowany...”. Odwołując się do Pawłowego listu do Rzymian, prelegent wykazał, że znak zanurzenia w wodzie lepiej niż tylko polanie wodą oddaje to, co rzeczywiście dokonuje się we chrzcie – zanurzenie w śmierć Chrystusa. „Wejście w śmierć jest konieczne, aby wkroczyć w nowe życie” – stwierdził gospodarz sympozjum. W podsumowaniu Biskup przypomniał zebrany, że przyjęcie sakramentu chrztu i właściwe jego rozumienie wiąże się z wejściem w logikę tracenia życia (znak zanurzenia), by mieć życie nowej jakości (znak wyjścia z wody).

Autorem czwartego wystąpienia był o. Andrzej Bujnowski OP. Na początku swojego wystąpienia pt.: Teologiczna wymowa architektury baptysteriów, wyjaśnił, czym jest baptysterium oraz – korzystając z prezentacji multimedialnej – ukazał początki udzielania chrztu w Kościele w termach i basenach. Następnie omówił wystrój baptysteriów, począwszy od najstarszych. Przedstawił freski

z różnych epok historii Kościoła, zwracając uwagę na charakterystyczne motywy biblijne pojawiające się na nich; wskazał na symbolikę ikon i mozaik znajdujących się w baptysteriach. O. Bujnowski nawiązał także do symboliki kształtu samej budowli, w której dokonywano chrztu. Wyjaśnił znaczenie wchodzenia do baptysterium od strony zachodniej – zachód oznacza ciemność grzechu i śmierci, oraz wychodzenia na stronę wschodnią – wschód jest symbolem Chrystusa, Wschodzącego Słońca, zwycięzcy ciemności.

W kolejnym referacie ks. dr hab. Mirosław Mróz omówił znaczenie obrzędów wyjaśniających, obecnych w liturgii chrzcielnej. Taki też tytuł nadał swojemu wystąpieniu. W przedstawieniu tego zagadnienia posłużył się nauczaniem św. Tomasza z Akwinu, przypominając o nieprzemijalnej nowości chrystologii Akwinaty. Analizując obrzędy wyjaśniające, prelegent wskazał, że dla św. Tomasza bardzo ważny jest obrzęd namaszczenia olejem katechumenów oraz ryt „effata”, które opuszczono w polskim wydaniu obrzędów chrzcielnych. Idąc za Tomaszem, rozróżnił obrzędy, które coś sprawiają, oraz te, które są tylko znakami. Powiedział, że ze względu na skutek, wyjątkowe dla Akwinaty jest właśnie namaszczenie olejem krzyżma. Przy omawianiu włożenia białej szaty profesor z Torunia przywołał tajemniczy symbol węża, który co jakiś czas się odnawia, zrzucając starą skórę – nawiązuje on do biblijnego określenia „zwleczenia starego człowieka”. Ks. Mróz wskazał także na nową jakość zmysłów, które otrzymuje ochrzczony. Omawiając obrzęd wręczenia zapalanej świecy, nawiązał do słów Chrystusa, który mówi o sobie, że jest Światłością świata. Trzeba zrozumieć kontekst wypowiedzenia przez Niego tych słów, aby w pełni zrozumieć ten moment liturgii chrzcielnej (zob. Mk 7,31-37). W analizie ostatniego obrzędu, „effata”, odnosząc się do biblijnego opisu uzdrowienia niewidomego od urodzenia, autor zwrócił uwagę na zmysł wzroku, który we chrzcie zostaje uzdrowiony. Dzięki temu człowiek uzyskuje widzenie na wzór Chrystusa. Na koniec prelegent zwrócił się do Biskupa Siedleckiego z prośbą, aby zaapelował do Episkopatu Polski o przywrócenie rytów: namaszczenia olejem katechumenów w OCWD i „effata” w OCD. Zachęcił także zebranych do czytania dzieł św. Tomasza.

Przedmiotem ostatniego referatu był śpiew w liturgii chrzcielnej. Autorka, pani Gizela Maria Skop, rozpoczęła wypowiedź od podkreślenia wartości wspólnotowego sprawowania sakramentu chrztu świętego oraz wyjaśniła rolę śpiewu we wspólnotowym przeżywaniu liturgii. Następnie dokonała analizy dostępnych polskich śpiewników liturgicznych pod kątem śpiewów przeznaczonych na liturgię chrzcielną. Wykazała, że choć nie wszystkie śpiewniki zawierają specjalne śpiewy na celebrację tego sakramentu, to wszystkie zawierają śpiewy na niedzielą aspersioni, które można wykorzystać także podczas liturgii chrzcielnej. Spośród analizowanych śpiewników, wskazała te, które szczególnie zaleca Komisja

liturgiczna Episkopatu Polski. Zwróciła uwagę, że jest jeszcze wiele tekstów biblijnych związanych z chrztem, które czekają na opracowanie muzyczne. Posługując się zebranych materiałem, zaproponowała dobór konkretnych śpiewów na poszczególne momenty sprawowania pierwszego sakramentu wtajemniczenia chrześcijańskiego.

Po dyskusji, kończącej część wykładową, uczestnicy sympozjum przeszli do kościoła p.w. św. Józefa, aby pod przewodnictwem biskupa uczestniczyć w Eucharystii, podczas której sprawowana była liturgia chrzcielna. Ukazał się w niej w pełni znak chrztu, gdyż dziecko zostało ochrzczone przez trzykrotne zanurzenie. Ten prosty, a bardzo wymowny znak, wywarł duże wrażenie na uczestnikach tej liturgii. Podobnie jak sprawowane w dużym spokoju i ze zrozumieniem inne znaki i dialogi – zarówno w liturgii chrzcielnej jak i podczas Eucharystii.

Po celebracji wszyscy zostali zaproszeni do udziału we wspólnej agapie, która zakończyła siódme sympozjum liturgiczne diecezji siedleckiej.

Materiały z tegorocznego spotkania są już przygotowywane do druku. Oczekując na ich ukazanie się, zachęcam do zapoznania się z materiałami z poprzedniego sympozjum, poświęconego obrzędowi chrześcijańskiego wtajemniczenia sprawowanym w okresie Wielkiego Postu. Ukazały się one jesienią 2009 roku w publikacji: *Chrzest w życiu i misji Kościoła (IV). Materiały z Szóstego Sympozjum Liturgicznego Diecezji Siedleckiej. Siedlce, 15 listopada 2008 roku*, red. Irena Chłopkowska, Warszawa – Siedlce 2009.